

Szabó Jenő:

Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas professzor mégis csak Marosvásárhelyé

(MAROSVÁSÁRHELY-TG.-MURES.)
Egyetlen cél az, ami tartalmat nyújt az ember életének: leróni minden leróhatót abból, ami embert embertársal szemben kötelez! . . . Az élet végzettségében egyetlen megnyugtató pont ott adódik, ahol a feltörő fantomokkal szemben az ember birokra kelhet. Az ember, igaz: elbukik és így lesz hiába elcsépeletnek látszó erőfeszítés abból, ami sziklákat görgető energiának számított, de a szenvedő emberiségért odadobott életenergia örök életet nyert a harcok szent tűzében.

Olyan halál nincs, amely egy utat, amit emberláb tett meg valaha is, valaki, szenvedő embertárs érdekében, megsemmisíteni tudjon.

Valahol ott kóvályog minden embermentő erőfeszítés a világegyetemben és az a döbbenetes iránytszabás, amelylyel szerencsétlen korszakunk cézárjai visszafele orsózzák az élet fonálát, már rég a visszakísértő mult enyészetté lesz, amikor

minden jótett, minden mártírum, minden odadobott jó szó eleven étellel fogja hirdetni az örök Krisztusok örök igazságát.

Wickers, Armstrong, Schneider-Creuzot, a Comite de Forges és mellettük alig féltucat fegyvergyáros ma a talpa alatt tartja a világ két és egynegyed milliárdnyi emberrengtetegét. Ugy hatnak ezek a hátborzongató félistenek, mint valami változhatatlan végzettség, egyetlen rossz éjszakáinkból embermilliók sorsa függ, övék az óceán, a szárazföld, a sziget, a tengeröböl, övék a vízfeletti és vizalatti tér és övék a levegő, tisztán és sűrítve, ózondusan és gázhalállal telve, de

hol lesznek ezek a tömegpusztítók akkor, amikor, teszem azt, a „C”-vitamin új életet, új vért, új szívet, új életlendületet fog adni a generációk végeláthatatlan sokadalmanak!

Az Iperitet is ember találta fel s a „C”-vitamint is ember. A Manlichert is s a Pasteur-szérumot is, a halálsugarat is és a tetanusz-oltást is, azt is, hogy tonna számra lehet, anyatejtől maszatos gyermekrengteteg közé ledobni az ekrazitot, de azt is, hogy egyetlen tüfoknyi karcollással a legvszedelmesebb gyermekbetegséget lehet megsemmisíteni!

Sir Bazil Zaharoffnak, a modern kor legelvetemültebb tömeggyilkosságának haló porait rég széthordta már az örök enyészet, amikor, — hogy a magunk gyékényén maradjunk, — egy Szent-Györgyi Albert élete, lényege, szelleme, szíve és agya tovább fog lüktetni a diadalmos élet minden megtorló ritmusában.

Ez a parancs, életparancs, ami ellen nincs apelláta!

Amikor a sajtómunkás kiáll kiáltónak a hiúság vásárában

Mindezt természetesen korántsem azért mondtuk el, mert netán ránkronott volna némi öngyilkos optimizmus, hanem, hogy

elfogadható indokát adjuk annak a csökönnyös ragaszkodásnak, amellyel Szent-Györgyi Albertet, a modern orvostudomány ragyogó élharcosát innen, Marosvásárhelyről elszármazottnak akarjuk bebizonyítani.

Európa Paprikajancsijai előtt dervistáncot lejt száz és száz millió vakondlélek soha perfieldbb tülekedés nem folyt a személyi kultusz hiúságvásárában, mint manapság, de

ha mi Szent-Györgyi Albertet Erdély földjéhez szeretnénk kötni, ott már nem a hiúság fertőző be-

tegsége ütökzik ki rajtunk, hanem Erdély életfölnye, amellyel minden idők viharát arcrebenés nélkül állani tudta. Egy föld, a melyből kinő a tölgy, teremhet dudvát bozótát és pusztíthat embert, állatot, amikor megindul,

de a föld köt, láncol és életet sugároz, amelyből messzi tájakra elvilágít az elsodorhatatlan faj történelmi hivatása.

Most pedig nézzünk szét kissé a Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert családfája körül.

A feltört főlíansok félrebeszélnek

A kitünő professzor rádióüzenetét, hogy ő marosvásárhelyi származású és hogy dédatyja is egyike volt az „Unio” törvény aláíróinak, lelkes örömrivalgással fogadta Marosvásárhely egyetemes társadalma. Felekezetek tudós főpapjai, irattárak hivatott szakértői, lázas érdeklődéssel csapták fel az anyakönyvek évtizedes, sőt évszázados főlíansait, azzal a becsületes intencióval, hogy úgy a professzor, valamint Marosvásárhely szempontjából tisztán álljon az a bizonyos cáfolhatatlan valóság, amiből azután a nagy tülekedésben csak zürzavar támadt.

Voltak, akik melléfogtak a valószínűségnek és belekevertek mítsem sejtő családokat a Nobel-díjas családi orientációba.

Minket, marosvásárhelyieket, töröl-

Levelet kaptunk a tudós professzortól

„— Köszönöm kedves sorait . . . Atyám Marosvásárhelyen született, mint Szent-Györgyi Imre és Csiky Mária fia, Miklós . . . Ha nagyon kell, egyszer a keresztlevelet is megkeresem. Dédatyám aláírását az Erdélyi Unio törvény alatt én magam láttam . . . Ballagi Aladár mutatta nekem. Részben éppen ezért nyugdíjazták Dédatyámat, hogy azt aláírta s hogy 6 fia „rebellis” volt. Szívélyes üdvözléssel: Szent-Györgyi Albert.”

Lakonikus egyszerűséggel tehát ránkolvassa az Inst. Med. Chem. Unio Szeged világhírű professzora, hogy de igenis, ő innenvalló és hogy „rebellis” törzsnek nagyszerű hajtását tiszteljük benne.

Itt már persze kissé felengedtek a visszafogott lélekzetek és tovább lendült az utját tévesztett nyomozás.

Tóthfalussy József, a reformátusok kitünő esperese átír Szegedre az ottani paróchiára. Megjön a válasz: Szent-Györgyi Albert református. Közben Tóthfalussy esperes nagyonis lelkiismeretes kutatása eredményeképpen a következőket tárja fel a református egyház levéltára: A Szent-György család amely magáénak vallhatja a kitünő professzort, a hunyadmegyei Nagyrápoltról vette eredetét. Ennek a Szent-Györgyi-családnak általunk ismert iva-déka Szent-Györgyi Imre, az erdélyi udvari kancelláriánál előadó tanácsos volt, meghalt 1862-ben. Ennek fiai közül Imre, a vélelmezett nagyapja, ny királyi kuriai tanácselnök, született Bécsben 1827-ben. Már 1846-ban udvari kamarai fogalmazó-gyakornok, később a magyar királyi alkotmányos kereskedelmi minisztériumban segédfogalmazó, azután a szabadságharc alatt honvédtiszt, 1851-ben visszatér a bírósálya, 1858 körül Zala-vármegye törvényeséki tanácsosa, 1863-ban Erdélyi Kir. Táblai ítélő ülnök Marosvásárhelyen. 1865-ben királyi közügyi igazgató, akit 1866-ban az erdélyi református egyházközség felügyelő gondnokául nevez ki és ő ezt a tisztet 1869-ében bekövetkezett Budapestre, a Hétszemélyes

metszett őszinteséggel jellemez az a két-égbesett rugkapalódzás, amellyel egyes „meggyanusítottak” már eleve tilakoztak a szörnyű vád ellen, hogy őket ne addj Isteni holmi Szent-Györgyi-féle rokonságba akarják belekeverni. Így történt aztán, hogy

rövid uton egész teóriái fejlődtek ki a szentgyörgyizmusk. Ezek között legharsányabb az volt, amely vitássá tette a professzor innen való elszármazását és amely határozottan azt kolportálta, hogy az Unio törvényen nincs rajta néhai való Szent-Györgyi neve.

Évszámok, nevek, helységek, születés, halálozás összevisszaságában tehát kilyukadt Marosvásárhely abba a jól svájfolt zsákucába, amely ennek az örök mezővárosnak holtáig kísérő sajátossága marad.

Nem volt más kiút,

meg kellett keresni magát a professzort, mondja meg, ha már volt mersze magát Marospartmellékinékvallani, a jogcímet ehhez honnan vette. Irtunk tehát Szent-Györgyi Albertnak Szegedre, egyszerűen és kertelés nélkül.

Ugy nagyjából ezeket irtuk:

— Tanár Ur kérem, tudtuk, de elfelejtettük azt az egész kis hogyishivjást, legyen szives írja meg, hogy miért tetszik bennünket veszélyeztetni innen-származási rémhíreivel?

Táblához történt kinevezéséig nagy gondossággal viselte is.

Egy kis összehasonlítás a régi és a mostani közéleti morál között

Kezeink között van ennek a Szent-Györgyi Imrének egyházigondnoki kinevező okirata. Irjuk ide szószerint:

„88-1866. Tisztelt Egyház Kebli Tanács! Miután azon Egyházunk Fő Gondnoka Gróf Teleky Domokos Öm. a pesti közös hongyülésre menvén, azon egyházból több ideig távol leend: ez időre ideiglenesen, helyettes Fő Gondnokul Fő E. Tanácsunk Szent-Györgyi Imre atyánk fiát nevezte ki. Atyafiságos indulattal lévén a T. Kebli Tanácsnak Közeli szolgálói: Mikó Imre. (az Erdélyi Fő E. Tanács gyűléséből, Kolozsvár, febr. 11. 866.)”

Most nézzük, hogyan állunk a közéleti moráljának akkor értelmezésével?

Irjuk ide szószerint Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas professzor Nagyatyjának egy saját kezűleg írott levelét:

„Tisztelt egyházi képviselő gyűlés! Ugy esett tudomásomra, hogy a T. egyházi gyűlés engem egy díszemlékben részesíteni szándékozik.

Mélyen meg vagyok hatva a nemes egyháznak ezen megtisztelő kegyessége által, — hálás visszagondolással fogom mindig ezen alig érdemelt kitüntetés emléket megtartani, semmi sem képes annak becséből szemeimben legkevesebbet is levonni, — de mégis, felügyelői főgondnoki tiszteimből kifolyólag kötelemnek tartom a nemes és általam annyira szeretett egyháznak mély hálám kifejezése mellett tisztelettel kijelenteni, miszerint nem érzem magamat jogosítva bármilyen más, mint tisztán erkölcsi elismerés jeleit elfogadni. Ki is ebbeli elhatározásom irányába a N. egyház elnégzését kérve, mély s változhatatlan tisztelettel s örök hálám nyilvántartása mellett maradok a Tisztelt egyházi képviselő gyűlésnek atyafi szolgája, Marosvásárhelyt,

Május 22-én 1869. Szent-Györgyi Imre h. felügyelő gondnok.”

Eddig tart, két generációval ezelőtt élt Szent-Györgyi ivadék tanulságos levele.

Ez a levél két ténytet cáfolhatatlanná. Az egyik az, hogy a

Nobel-díjas unoka becsülettel, jellemmel, tudással és ragyogó akaraterevével őrizte meg az ősöknek nehez időkből reárot hagyatékát,

a másik konzekvencia már itt marad a magunk szűk portáján, bent az ősi egyház gondnoksága körül, ahol a Szent-Györgyiek puritánsága helyén olykor bizony az élelmesek és potentárok féktelen zsbivásárja is felburjánzott, de szerencsére maradt a Szent-Györgyiek puritánságából is.